

PERIÒDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any I

Barcelona 10 de Juliol de 1880

Núm. 1

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dies 10, 20 y 30 de cada mes	EDITOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIÓ, 28 BARCELONA	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES				ANY	SEMESTRE
Espanya y Portugal	60 ra's	32 rals	18 rals	6 ra's			Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Païssos de l' Unió Postal . . .	76 "	40 "	"	"			Filipinas, Mèjich y Riu de la Plata . .	6 " "	3'50 " "
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant							Y en los altres païssos, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

Dotar á Barcelona d' una IL·LUSTRACIÓ que dongue una idea clara del moviment artístich, literari y científich de Catalunya es lo móvil que 'ns ha inspirat la publicació del present periòdich al que pensém consagrarhi nostres esforços, nostra activitat y fins nostra fortuna.

Coneguts los quantiosos dispendis que ocasiona una empresa com la present, no ha sigut aixó obstacle pera tirar endavant, creyent que l'acceptació del públich vindrá á coronar una obra tan important per tots los catalans que s' interessin per l' esplendor de la seva pàtria.

Y en efecte: en l' alt grau á que ha arriyat lo despertament artístich y literari de Catalunya just es, millor dit, se fa una necessitat la sortida d' un periòdich hont á la vegada que mostri en sas columnas la vitalitat de la literatura catalana manifestada per la robusta inspiració de nostres poetas y prosistas s' hi vejan també reproduhidas per medi del grabat las hermosas concepcions dels pintors que saben ab son pinzell arrebatat los tressors de la naturalesa y trasladarlos á la tela ó dels escultores que ab son cisell saben animar y donar vida á la materia sólida.

Convencuts de l' improcedencia de prospectes encomiástichs, que venen las més de las vegadas á xasquejar la bona fé del públich, hem considerat més oportú suprimirlos, anticipant la sortida del primer número malgrat y portar la fetxa del 10 de Juliol, perquè així 's veji d' un sol cop una mostra complerta de lo que promet ser LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA.

LA IL·LUSTRACIÓ, donchs, en la forma mateixa d' aqueix número, continuarà apareixent los dies 10, 20 y 30 de cada mes, y per lo tant, al dia 20 de Juliol surtirá lo segon número, seguint sens interrupció los demás números de deu en deu dias.

La mateixa anticipació en donar á coneixe aqueix número, que com dihem serveix á la vegada de prospecte, ha fet necessaria la supresió d' algunas seccions que han d' incloures d' aquí endavant en tots los demás.

Així, per exemple, ha degut suprimirse la *Crónica General* que al comensament

CATALANS ILUSTRES

EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER
Mestre en Gay Saber

DIBUIX DE CASTELUCHO

Fotografia de Cantó

GRABAT PER FUSTÉ

de cada número, explicaré los fets principals de nostra ciutat ocorreguts durant la desena anterior.

Així mateix se continuarà en cada un dels demás números la ressenya de las exposicions de quadros y obras artísticas que en nostres acreditats establiments de Barcelona ó en casas particulars ó en los mateixos tallers dels artistas continuament se manifestan. Hi anirà també una *Secció de Noves* en que 's consignin las notícias de més interés pera tenirne al corrent á nostres suscriptors. Y además de las oportunas ressenyas de audicions musicals, concerts, representacions dramáticas, etc. etc., s' ocupará també LA IL·LUSTRACIÓ en la critica de quantas obras los autors remetin á la digna Redacció á qui l' havém encomenada.

Per lo demás no es d' aquí entrar en més esplicacions sobre l' idea generadora del periòdich. La Redacció composta de joves entusiastas per las cosas de la terra, ho té explicat d' una manera clara en l' article qu' obra 'ls treballs literaris de LA IL·LUSTRACIÓ, sufficient pera dexar veurer l' impuls generós de que se sent animada.

Y creyém haver ja dit prou, ab tot y haver dit tant poca cosa, perquè á devant del número de mostra, de poch han de servir las paraulas que s' exposan á ser desmentidas solzament jirant los fulls.

Per lo tant tenim aqueix número apunt per quants desitjin cerciorarse de las condiciones ab que LA IL·LUSTRACIÓ veurá la llum.

Punts de suscripció. En Barcelona, en todas las principals llibrerias, centros de suscripciones y en l' Administració del periòdich, Unió, 28; ahont poden també enviarse las senyas dels suscriptors per lo correu interior.—Fora Barcelona en casa de nostres corresponsals.

Los suscriptors de fora poden també enviar directament l' import en sellos ó lli-bransas de fácil cobro.

Á tots los nostres corresponsals y agents, los hi demanem que per regularisar las llistas de nostra Administració, envihin los noms y direcciones dels suscriptors per tot lo 15 de Juliol. L' EDITOR.

SUMARI

TEXT. — AL PÚBLIC, per La Redacció. = A LA PREMPA. = NOSTRES GRABATS. = LOS ARBRES PER ANTONOMASIA, per Joan Montserrat y Archs. = LO CAVALLER SANT JORDI, per donya Maria de Bell-Nock. = RIQUILDA (poesia), per Jacinto Verdager. = LO SENYOR JOAN DELS CASAMENTS, per Emili Vilanova. = BRINDIS (poesia), per Francesch Mathew. = UN TEMA PICTÒRIC, per Joan Sardà. = PROVERBIS TURCS. = SECCIÓ DE BELLAS ARTS, per Arthur Galland.

GRABATS. — Catalans il·lustres. EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER. Dibuix de Castelnovo; grabat per Fusté. Fotografia de Cantó. = UN PARTIT EMPENYAT. Composició y dibuix de Domingo Muñoz; grabat per Celestí Sadurní. = Barcelona. PORTA BISANTINA DE SANT PAU DEL CAMP. Dibuix de Brisa; grabat per E. Gomez.

AL PÚBLIC

L'empresa d'aquesta Revista ha de recordar sempre com a memorable entre 'ls dies de sa existència editorial lo de la publicació del primer número de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA.

¿Cóm no? Aquell ideal tant temps perseguit en nostre entusiasme per las cosas de la terra, passa a ésser desde avuy una realitat, mes que sia a costa de sacrificis de tota mena, que no hem escassejat, ni pensem escassejar d'assí endavant pera portar a bon terme nostre propòsit.

Y es que estem fermament convènts, per mes que algú 'ns califiqui de pretenciosos, que 'l periòdich que avuy donem al públich, respon a una verdadera necessitat, té lo seu motiu de ésser: aixís esplequem nostra satisfacció per haverlo concebut y realitzat.

En efecte; corria l'any 1859, quan se restaurà en Barcelona la poètica institució del *Jochs Florals*, restauració que molts califiaren d'antigalla, y que no obstant, fructificà a despit de la oposició més o menys encoberta qu'alguns l'hi feyan, triuñant per últim de la indiferència ab que al principi fou rebuda per la generalitat de nostre públich. Avuy, després de vint y dos anys, los *Jochs Florals* de Barcelona, constitueixen una institució popularíssima en nostra ciutat, que ha donat son patró pera fundar festes consemblants a las sevas a las ciutats mes importants de tota Espanya, inclús la coronada vila capital del Regne.

Avuy la poesia catalana no es tant sols patrimoni de sabis y erudits qu'ab ella delectan sa intel·ligència, sinó que conmovi també las més delicadas fibras del cor de nostre poble. L'esperit català que per espay d'un sigle y mitj se tingué com a completament mort, reneix avuy com lo fénix de la fàula y dona mostrars de sa existència en totas las manifestacions científicas y artísticas de nostra terra. Miris sinó nostre teatro, ahont lo públich cada dia ab més creixent entusiasme s'afanya en aplaudir a nostres autors dramàtics, que l'hi recordan tan aviat nostre passat de grandesa portanthi a las taulas las més culminants figuras de nostra historia, com lo fan sentir posanthi a la vista los problemas cada dia més difícils de nostra moderna vida social. Las arts plàsticas contan també a Catalunya ab un sacerdoti tant respectable pel número com per la qualitat. Prescindint del noni insigne d'en Fortuny, bastant ell sol per immortalisar una generació artística, una cohort lluhidíssima de pintors, esculptors y arquitectos, mantenen en sa patria y extenen per tot lo mon la reputació de Catalunya.

Y pera completar aquesta ex·cutoria de noblesa pera l'art que pot avuy ostentar la nostra pàtria; quina corona més espléndida no podria oferirli la música, entreteixida ab los noms d'en Clavé, malaguanyadament perdut com en Fortuny, l'aventatjat Pedrell, tan estimat en l'extranger, y 'ls acreditadíssims mestres Goula y Dalmau, quals primors de batuta se disputan avuy los prínceps de totas las corts d'Europa!

Mes com si no fossen prous aquestas manifestacions del art pera testimoniar l'existència del esperit de Catalunya, per tot arreu brotan centros y corporacions, que si bé modestos alguns d'ells, altres arriban a tenir la importància de las duas *Associacions d'Excursions* ab que compta nostra ciutat.

Y al servey d'aquesta idea, una prempsa cada dia més numerosa s'afanya en propagar nostre renaixement; cada hū travalla dintre de la seva òrbita desde 'l modest periòdich de dos quartos que corre en mans del poble fins al *Diari*, de noticias d'interés palpitant, y fins a las més acreditadas revistas com *La Renaixensa* y *Lo Gay saber* ab que 's recrean inteligències ja més cultivadas. Y ja no es sols en Catalunya sinó fins pel Nort pel Sud de las Américas, hont compta 'l periodisme ab adalits tan entusiastas de la nostra causa com *La Lluanera* de Nova-York (revista ilustrada) y *L'Aureleta* de Buenos Aires.

LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA, vé donchs avuy, a formar entre 'ls més decidits campeons de la causa catalanista. ¿Qué té de particular sa publicació en llengua catalana? Sí a Catalunya lo pintor ho es pintant la naturalesa de

Catalunya, lo musich inspirantse en sas melodias populars y 'l poeta cantant per igual la grandesa passada de nostra pàtria y l'explendorós pervindre que l'hi espera, ja que 'ls pobles han de viure tant de recorts com d'esperansas, al donar a llum LA IL·LUSTRACIÓ qu' avuy donem al públich, ho haviam de fer en altra llengua que no fos la nostra!

Una volta convènts que lo nostre periòdich tenia son verdader motiu de ésser, a ell pensarem dedicar nostres esforços; en nostre propòsit de ferlo digne de las diferents ilustracions qu'a Europa se publican, hem acudit als mellors artistes de Catalunya y a alguns de forans pera que s' encarreguen de la part ilustrada, y en quant a la secció literaria, baste dir que comptem ab lo concurs dels més distingits escriptors que ha produhit nostre renaixement.

LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA serà donchs, si 'l públich nos hi ajuda, una crònica contemporànea dels fets mes importants de Catalunya, una Revista literaria redactada per literats acreditadíssims, una IL·LUSTRACIÓ que s'honorarà principalment ab las obras dels mes eminents dibuxants y escriptors de nostra terra, y hont a la vegada que 's presti tribut a aqueixas manifestacions artísticas s'en rendeixi així mateix al grau d'avens en que 's trovan los coneixements científics a qual adquisició hi han consagrats també tants catalans il·lustres, que sols en l'armonios maridatge de l'Art y de la Ciència podem concebir nosaltres lo progrés intelectual dels pobles.

Com no hem de deixar en oblit cap dels elements de vida de la nostra estimada Catalunya, tenint en compte que de sa portentosa industria viu en gran part, no cal dir que 'ns ocuparem dels interessos d'aqueixa ab especial complacència. Avuy qu' en certas esferas dominan potser las ideas mes contraries a protegir-la, nostre periòdich tindrà per gran honor no ser lo darrer que alse sa veu en defensa de tan sagrats interessos.

Desitjosos tan sols de fer catalanisme, relatarém los fets ab la mes completa ingenuïtat, fugirém de polémicas politicas y filosóficas tan profitosas quant se poden sostenir en lo terreno dels principis, pero que molt sovint son origen de divisions de deplorable trascendencia, y si en alguna cosa no 'ns es possible sustreurens al apassionament será en lo respecte que 'ns mereix tot quant se refereix a Catalunya.

Aixís anirém endavant y ab l'ajuda de Deu y si 'l favor del públich no 'ns manca, anirém millorant nostre IL·LUSTRACIÓ de tal modo, que si avuy se pot colocar sens desmereixer al costat de las millors del estranger, pugam algun dia ab los esforços de tothom, convertir-la en la página mes eloqüent que denota als veniders la cultura y avansament de la generació en que vivim.

LA REDACCIÓ.

A LA PREMPA

La Redacció de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA al treure a la llum pública son periòdich, se complau en saludar ab entusiasme a tots los seus companys de prempsa, ab los que vé a unir-se ab los llasos de la més pura germanor; llasos que desitja conservar y estrenger cada dia més comprometentse per sa part en totas las questions que per la defensa de sas idees dega sostenir, a mantenirse dintre 'ls limits que l'hi imposan lo respecte y la consideració en que té y en que deuria tenir tothom al periodisme.

NOSTRES GRABATS

EXCM. SR. D. VÍCTOR BALAGUER

Prou coneguda es la personalitat d'aqueix eminent poeta perque nos entretinguém ressenyant sa biografia ni desentnos en elogis qu'avans que nosaltres li ha prodigat tota la prempsa catalana. Català de cor, entusiasta de nostras glorias, de las quals n'ha fet mil vegadas lo brillant panegirich en la prempsa y en la tribuna es a la vegada poeta é historiador, orador y periodista, manifestant en tots sos actes lo mes ardent amor a las cosas de la terra. Se pot dir que viu a Madrid y qu'està a Catalunya. Franch, generós, noble, servicial, en Balaguer, transcanse de las cosas de casa (y dexemnos de la politica a la qu'en aquests últims anys ell s'hi ha entregat ab decisió arribant a l'alta dignitat de Ministre), a Catalunya no hi té, no hi pot tenirhi un enemich. ¡Ditxosos aqueixs dels que s'en pot dir axó!

UN PARTIT EMPENYAT

Ab aqueix títol doném a coneixre un grabat dibuix de don Domingo Muñoz y que representa l'acte en que està en mes incertitut lo joch empenyat entre un soldat y un frare y qual resultat se ignora. Las tres figuras que forman lo quadro, los dos que jugan y un altre frare,

tranquil espectador d'aquella muda escena, respiran una frescor y una jovialitat qu'indica lo reposat estat en que 's trovan. Completan l'escena alguns accesoris pero 's destaca en un cantó la severa figura del Deu Crucificat, al costat de llibres sagrats, d'un crani, etc., com a contrastos terribles que 's manifestan també casi sempre al costat de nostras terrenals alegrias. No hem de ser nosaltres qui cridi l'atenció sobre lo ben grabat qu'està aqueix cuadro perque seria ofendre la modestia del excellent y acreditadíssim grabador senyor Sadurní.

PORTA BISANTINA

DE L'IGLESIA DE SANT PAU DEL CAMP (BARCELONA)

L'Iglesia de Sant Pau, del més pur estil bisanti de la segona época, es un dels més richs joyells que té la nostra terra per ésser dels pochos que de son género 's troban avuy dia. La fatxada que 's representa en lo grabat es pesada, original y misteriosa: hi ha en los costats de la porta duas pilastras primas y toscas ab capitells de marbre entre aràbichs y romans, treballats grosserament; l'arch es robustíssim y està guarnit de testas humanas, formas estranyas, peixos y estrelles; un lleó, un bou, un àguila y un angel simbolisan los Evangelistas; al mitj s'hi veu una mà d'un Bisbe ó Pontífice donant la benedicció.

L'Iglesia-Monestir de Sant Pau era habitada en 979, per monjos claustrals de Sant Benet; deshabitada després, per molts anys y reedificada, mes tart l'ocuparen desde 1578 a 1593 los Religiosos observants de Nostra Senyora de Montserrat, época en que cambiaren passant al Monastir de Sant Benet de Bages y 'ls claustrals de aquest passaren a ocupar lo de Sant Pau y residiren en ell fins als fets del any 1835. Llavors fou convertida aquesta iglesia en parroquia de San Pau servint de quartel la major part del convent. Ultimament (fa cosa de mitj any) las patrióticas reclamacions de alguns bons catalans y de la digne Comisió de Monumentos l'han salvat de la bárbara demolició a que se 'l condemnava.

LOS ARBRES PER ANTONOMASIA

I

No a vosaltres, pels qui lo Mon es sempre un llibre obert hont llegiu a totes hores l'hymne etern de lloança que tot lo creat entona al Autor de l'admirable màquina del Univers; no a vosaltres, los qui bressolats al compàs del aureig de la montanya y del brunzir de la pineda inextricable, vos havéu educat baix lo cult puríssim y sant de la vida agreste y lliure, com aucellots de les enlayrades serres pyrenenques; no a vosaltres, tampoch, observadors dels fenòmens físichs, investigadors de les lleys de la naturalesa, exploradors de la estelada volta de la nit y de les inquietes mars y de tot lo que creix y 's mou sobre la Terra, no a vosaltres, repetesch, tinch de dir los drets que un arbre té a nostra consideració, a nostre respecte; mellor que jo 'ls sabéu, mellor que a mí se us descobren los més íntims secrets de la constant evolució de lo vivent. Es als migrats fills de la Ciutat més plens de vanitat y de boydor que dignes del orguill ab que 's disfressan, a qui 'm dirigiria, si gosés, per a encéndrels y ferlos sentir l'enlayrador entusiasme per los vegetals, que 'ns fan ésser qui som, que congreiadors de nuvolades, atrayent a damunt d'ells la tempestat esglayadora, recullen de gota en gota y retenen de glop en glop la pluja que 'ls amara per a la fi retornarla als homens transformada en blat que 'ns omple nostres sitjes, en vi que fermenta en nostres cubs, en oli que suavise 'ls engranatjes de la fecunda industria. Es a ells, a aqueixs qui enclosos dintre de la gabiá que la Civilisació 'ls fabrica, cegats, cixordats per ma d'ella meteixa no hi vehuen a pesar de tenir ulls, no hi senten a pesar de tenir aures, ells a qui voldria fer entendre y coneixer qui es aquest ser pigmeu y colossal, a la vegada, consumidor y productor, estoig de enmetinat veri y arca de vivificant remey, objecte sempre del amor y de les simpaties dels cors sensibles y de les animes més delicadas, que tots designem ab lo nom d'arbre.

¡Los arbres! ¿Qui no 'ls estima als arbres?

Alts, fermes, revestint lo versant de la cordillera de montanyes que 'ls veié naixer, ajuntats unes voltes com si aymessen la societat, solitaris altres com lo treballat anacoreta, exteses damunt lo camp les protectorres branques, ó erectes y com foradant lo cel ab sa llançada cúspide, los arbres, sian salvatges, sian conreats, de la sina del bosch, que agermanats ó antagonistes forman, fanne brotar sense repós ni treva la menjivola fruyta que honra nostres taules y festins; de la brolla de la devesa mantenen los hostols de cantadores y enamoradisses aus, que en llur ramatge nian, se propagan, se servan, y 's concertan pera destruir lo bellugadis eixam de rosegadors insectes, enemichs implacables de les fulles que, en atípida abundor, componen la espessa cabellera de les selvas, crespada, solta, armo-

niosa y bella com la de la Dryada que les colra pera recullirne les trepanades ombres que 'l sol joganer se complau en dibuixarli en terra; de la brancuja floresta ofereixen al calafat lo pal soberch y elástich que, imatje del fort amparant al feble desafià un jorn la fortuna del temps, y bregarà ab totes ses forces ab la mànegu xucladora per a defensar al mariner, qui esporuguit ab ell s' abraça, pagantli aixís les cançonetes que en temps de calma li cantava mirantse coloy, guarnit de tot l' alam de veles y de jarcies; del bosch també n' arrenca l' architecte l' atlantina jácera que ha de sostenir la acomodada masó del menestral, lo fastuós palau del Potentat y la mystica nau del temple del Senyor, com del bosch també n' haurà de treure l' esculptor l' escalaborn d' hont n' ha de fer la plástica figura escarnidora de la naturalesa.

Quan la humanitat era molt jove y la força de sa sang se traduhia en forma de Judis, d' Egipcíachs, d' Hellenis, de Romans, ó de Gállics, en aquella feliça etat en que los deus podian caminar y esser a réu sempre y per tot ben rebuts sobre la Terra, los arbres eran considerats, reverenciats y adorats com lo mellor dels dons que la divinitat pogué haver fet al home. A les hores lo fornit Roure (*Quercus robur*, var. B. Linn.) lo més preciós dels arbres era consagrat a Zeus (*Quercus Jovi*,.... placuit, Phedr.), y per aço atreya 'ls llamps; lo perfumat Llaure (*Laurus nobilis* Linn) que 'ls repellia (*Tiberium principem, tonante cælo, coronari ea Lauro solitum, ferunt, contra fulminum metus*. Plin. xv. 60.) com a mellor arbre qu' era del Parnàs era dedicat a Apollon; la desballada Olivera (*Olea europæa* Linn.) glauca com los ulls de la severa deessa del Acrópolis a qui era atribuïda, guardava la gloriosa sava de la pau y la negra amargor de la guerra segons voler d' Athéne placivola ó de Pallas iracunda; la lasciva Murtra (*Myrtus Communis* Linn) guarnia la nacrada conca de Aphrodite, y coronava 'ls polsos de la voluptuosa Erato; l' escardalench Pollanch (*Populus nigra* Linn.) servia de porra al incansable Heraklés, y Nout, personificació del espay celest, en Egypte, abocava damunt les ànimes desde 'l Sycomor (*Acer pseudo-Platanus* Linn.) en que s' asseya l' aygua célica que havia de renovarles.

Enpero del us vingué l' abús; lo qu' era primitivament produyt de l' admiració cándida fou posteriorment desordenada abjecció, ja no foren sols los arbres, imatje de la força y de la magestat, sino les cebes y les cabeces d' all les qui en follia disolució d' esperit arribaren a esser acatades y respectades com a divinitats. D' aquí 's deriva la satírica frase de Juvenal: *Oh, sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis Numina!*

Per sort de nostres temps l' amor als arbres s' ha refet, sobre tot de des ençà que l' home, lliure de preocupacions s' ha entregat en cos y ànima a la contemplació y al estudi de la naturalesa. La Meteorologia ha demostrat la influencia que referent a la major ó menor quantitat de pluja tenen les plantacions d' arbres tant que poden fer arribar a mudar lo clima sech en pluvios, com s' ha comprovat en Egypte especialment, ara de poch ençà, y l' hygiene ha demostrat lo bons que sont los arbres com agents purificadors de l' ayre que 'ns rodeja, ja que quant mes carbono excreta l' home més ells n' absorveixen, expelint ells tant mes oxigeno, quant més ne necessita l' home.

JOAN MONTSERRAT Y ARCHS.

LO CAVALLER SANT JORDI

PATRÓ DE CATALUNYA

Barcelona, la ciutat rescatada del poder dels moros ab prou d' afany y actes de heroisme per part dels catalans, fou presa altra volta per aquells degut a la aliansa que entre sí feren sos diferents capdills.

Lo bon compte Borrell al saber la nova desde 'ls monts ahont s' aprestava pera combatrels, manà juntar a tots sos cavallers bons pera la guerra, los quins, junts ab sos vasalls devian anar en sa ajuda pera rescatar a la cativa ciutat. Mes, pochs foren en veritat los que s' hi aplegaren; pus gaire be tots tenian prou feynas pera guardar las sevas terras de las invasions moriscas que tot ho avassallavan: y altres restaren presoners dins la ciutat perduda.

Sols un curt aplech de ardots y braus senyors trová lo bon Compte que pogué seguirlo.

No 's desanimà pera aixó, tenia sa fé posada en Deu y en la justicia de sa causa.

Ressonaren las trompetas per los monts y planas, y tota la Catalunya semblá alegrarse del crit de guerra.

Baixá Borrell las aspres montanyas y 's dirigí al piá; no l' espantava ni la gruixaria ni l' alsada de las murallas que circumhavia la ciutat, ni las satjetas que com acerada pluja demunt d' ells per tots costats plovián. Tot lo camí fou una continua brega: mes en vista de las murallas, lo greu y 'l coratje feren lloch al cansament, é invocant ab tot fervor a la Gloriosa Verge Maria y al in-

clit cavaller San Jordi y armat mes de la sua protecció que de sas armas, Borrell maná donar lo assalt a las murallas al crit de: *Sant Jordi, Santa Maria, firm!*

Ressonaren tabals y píffes, bronziren las satjetas, rius de sanch corregueren per tot arreu, mes, ni las fortas murallas s' ablanian, ni los braus cavallers se descoratjaván; segons la terquedat de abdos bandos no era de preveure la fi de la lluyta en molt de temps; lo Compte anava y venia y 's multiplicava donant ordres y senyals per tot allí ahont menester eran, infundint valor ab son crit de: *Sant Jordi, firm, firm!*

Sobte, y quan mes forta era la batalla, aparegué en lo cel un nuvol y en mitj d' ell enturat de gloria y resplandors lo inclit cavaller Sant Jordi montat en un briós cavall blanch, brandint sa mà una flamejant espasa, lo qui posantse al devant dels animosos cavallers cristians, lluytá contra las hosts serrahinas ab sa espasa de llamps que 'ls cegava y que sens tocarlos los feria.

D' aquella hora endevant los moros no contaren més que una seguida derrota; Borrell y 'ls seus s' empossessionaren de la ciutat pera no tornar ja a perdrela, y desde ella enviaren socors en armas y homens a tots los senyors de castells y fortalesas que per los serrahins atacats se veyan, contribuint alló en gran manera a la reconquesta de Catalunya, de la que 'n fou patró desde llavors lo gloriós Sant Jordi.

MARIA DE BELL-LLOCH.

RIQUILDA

FRAGMENT DE LA LLEGENDA DE MONTSERRAT (1)

Quin monjo deu predicar
dintre la Seu bisantina,
puig ya es plena com un ou
y a rius la gent hi arriba?
Un monjo sant diu que hi ha
mes per' ara no hi predica,
que trau los mals esperits
a la encisera Riquilda,
de Barcelona la flor,
dels catalans la pubilla.
Pobre filla del Pelós!
qui t' ha vist tan aixirada
si t' tornés a veure avuy
per una altra te pendria.
Allí a l' esponsa del lliit,
assegudeta en cadira,
la nevada tunicela
avuy matí se vestia;
damunt de la tunicela
lo brial de seda fina,
que com d' estrelles un cel
n' es crostat de pedreria.
De ses criades voltada
llesta 's renta y se pentina,
l' aygua n' es de set oïors,
d' argent y vorí la pinta,
sa cabellera n' es d' or
filat a l' Argenteria.
Lo lligabosch del jardí
sols per véurela s' entila,
s' enfila paret amunt
a enramar la gelosia.
Entran y surten cantant
les orenetes que hi nian,
ab son cantic y aleteigs
dantli alegres lo bon dia.
Mes no son tot orenetes
los aucells que la visitan,
un de més negre n' hi ha entrat
malhaja sa companyia!
Te de merla ploma y bech,
s' escorre com una anguila.
Sols per burxarli l' orella
s' ha posat prop de la nina,
li enllora 'l cor ab son baf
y dolents sonnis li inspira.
Ella al descloure los ulls
no s' ha senyat com solia,
y en lloch de pregá a la Verge,
que desde 'l capsal la mira,
va a enmirallarse en l' espill
hont se veu molt més bonica.
Enmirallantse en l' espill

(1) Gracias a la galanteria de nostre bon amic en Jacinto Verdagué podem fer saborejar a nostros lectors las moltras bellas que conté aqueix fragment de la Llegendeta de Montserrat, qu' obtingué la citara d' or y plata en las darreras festas del Milenari. La descripció de Riquilda, la filla del conte Jofre, esperitada, y del acte del exorcisme feta en un hermosissim romans d' una tirada popular encantadora, ja es prou pera fer endevinar a quina altura 's posará, al esser coneguda del públich, la collecció de cants, titulada modestament per son autor *Llegendeta*, y que nosaltres no vacilem en anomenar *Poema de Montserrat*.

bonichs y joyes desitja.
Ja n' ha vist un collarat
de fil d' or y pedres fines,
per posarse 'l collarat
llévas la creu beneïda.
Tan bon punt deixa la creu
cau rodant per la catifa.
Son color s' ha esgrogueit,
son cabell tot s' enerrissa,
sos llabis llansan udols,
sos ulls de cel flames vives.
La comtesa fa un gran crit:
—Donchs que té la meua filla?
respon un metje jueu
lo mes vell que hi ha a la vila:
—Lo mal que Riquilda té
no 'l curan pas medecines;
té 'l dimoni dintre 'l cos.
—¡Válgans Jesús y Maria!
quan sa mare sent aixó
ceu en terra esmortuida;
ploran patjes y criades,
los infants ploran y xisclan,
y 'ls guerrers de cabells blanchs
ploran a llágrima viva,
que sota 'ls ferrats perpunts
també hi bat un cor que estima.
La duen cap a la Seu,
a una columna la lligan,
a una columna de marbre
davant l' altar de la cripta.
En un retaule d' argent
allí Santa Eulalia brilla,
entre-mitj de sos butxins
com una rosa entre espines;
al front te corona d' or,
als peus ses santes reliquies,
trobades ara tot just
al peu de Santa Maria,
entre les perles del mar,
y entre les flors de la riba.
Sa cara es de lili blanch
coronada de celstia,
y sos ulls de cel seré
retiran als de Riquilda.
Vestit de sobrepeilis
un monjo vell la exorcisa,
té en una mà 'l salpasser
rajant aygua beneïda,
y en l' altra 'l llibre sagrat
dels evangelis y epistoles.
A cada mot que llegeix
la verge signa y persigna,
com més la va exorcisant
més lo seu mal s' enverina.
S' emboyra son front rient,
de sos ulls surten gúspires,
de sos llabis de clavell
olors de sofre y saliva.
A cada estrebada seva
la columna apar que 's vincla,
a cada udol que ella fa
lo poble s' arremolina.
No recula 'l monjo, nó,
ants tot l' infern desafia;
ab una estola morada
cenyeix lo coll de Riquilda,
y aixís crida ab veu de tró
al esperit que hi habita:
—En nom del teu Criador,
infernai monstre, retirat,
prou son temple has profanat,
prou devastares sa vinya;
serpents a l' África hi ha,
lo més lleig ta estada siga;
veshi en nom de Jesucrist,
de Jesucrist y Maria.—
Lo diable no pot nés,
respon ab veu que esgarrafa:
—No 's cans; lo monjo vell,
que tampoch jo 'n cansaria,
may més sortiré d' assí
no sent que Gari m' ho diga,
per nou dies y nou nits
orant als peus de Riquilda.—
Al sentir eixes paraules
lo compte Jofre sospira:
ha d' anar a Montserrat,
ha de dexarhi sa filla,
si sabés qué hi trobará
mes fortment sospiraria.
Santa Eulalia que ho veu prou,
ab Deu son espós unida,
a aqueixos mots del diable
va posant la cara trista.

JACINTO VERDAGUER, PDR.

COMPOSICIÓ Y DIBUIX DE DOMINGO MUÑOZ

UN PARTIT EMPENYAT

GRABAT DE CELESTÍ SADURNÍ

LO SENYOR JOAN DELS CASAMENTS

A Carles Pirozzini

Duas senyoras, mare y filla, per lo que's dedueix de las sevas edats, després d'haver recorregut amunt y avall tot lo carrer delas Filateras, mirant á dreta y esquerra ab certa incertitut y apocament los números de las casas, s'aturan devan d'un portalet en lo qu'hi treballa un ataconador, y després de saludarlo's quedan una estoneta encongidas com si no sapiguessin de quina manera rompre la conversa. Al últim la que aparenta ser la mare, s' decideix, y entrant en la escaleta li diu:

—Escolti, 'ns sabria donar rahó... ay... no sé com explicar-me. Ves noya... ¿com dius que's te de demanar?

—Si jo tampoch 'ho sé, respon la noya tota confosa no gosant alzar la veu y mirant fixament lo bano.

—Lo número de la casa 'm sembla qu'es aquest; s'aventura á dir la mare.

—Aquí tenim lo 24, exclama resolutament l'ataconador sense alzar lo cap ni res, y extenent los brassos per donar una puntada á una botina molt arrastrada que de boca terrosa reté cautiva sobre 'ls genolls per medi del tira-peu.

—Just, lo 24; y 's quedan tots callats: la senyora, sense sapiguer que dir, y 'l sabater com si estés tot sol punxant lo cuyro ab l'alena, passanti després lo niyol per sobre y per sota, y tan preocupat ab la seva feina com si brodés al tambor.

—Potser vosté tindrà la bondat de dir-nesho; busquem un subjecte... Y qué fas tú? afegeix donant una colzada á la noya, semblas un enza. Explicat.

La noya molt sofocada no torna cap resposta, no gosant alzar los ulls del bano com si s'entregués constant las brenillas.

—Lo subjecte que cerquem, continuá la mare, potser vosté ja n'ha sentit á parlar; es un senyor que diuen que te molta coneixensa, si... y 'm sembla que 'ns han dit qu'estava al número 24.

—¿Com diu que's diu aqueix senyor?

—¿Oh! ¿Si sapigués lo nom ray! No 'ns ho han dit com se deya. ¿Veritat noya?

—Bé, ¿de qué fa? insisteix l'ataconador alsant lo cap y dirigintli una mirada desvergonyida.

—Si vol que li siga franca, tampoch ho sé. Es un senyor, ¿com li diré ara?... Escolti, ¿en aquesta casa?... O sino, no; veyam; anirém á preguntarho als pisos, perque si 'l veig me sembla que 'l coneixeré. Aném noya; passa, passa.

Y las duas senyorasatravessan lo portal dirigintse cap á l'escala. Quan son al primer replá, lo sabater fent com aquell que li acut la especie las crida:

—¿Lo senyor que vostés buscan no fora pas lo senyor Joan, aquell que fa casaments?

Y sense donarlosli lloch á respondre, afegeix:

—Ja m'ho he pensat que no'n cercavan d'altre; al tercer pis, primera porta.

Mare y filla's miran avergonyidas, y sense girarse á donar las gracias se'n pujan apressuradament escalas amunt.

—Ves si no t'ho deya jo que aqueix sabaterot feya 'l tonto sense serné, diu la mare. Lo qu'ell volia era tafanejar. No sé com los hi deixan estar; son los espías de las escalas y retallan als que entran y surtan. Y en aquesta casa de més á mchauria de esser una cosa tan sagrada... Si s'ha cregut sapiguer res, ja l'he ben xamuscat, que no ha pogut ferme descantellar de cap paraula.

* *

—Si, senyoras, si qu'es aquí; entrin, entrin al despai; tot s'arreglará si Deu vol. Séguin, no s'amohin, que aquesta escala es molt alta, pero en sent aquí dalt ja no's puja més.

Lo senyor Joan, qu'era lo subjecte que cercavan las duas senyoras, y qui 'ls hi feya aqueixos compliments tan senzills y ben enrahonats, era un home de molt agradosa presencia. Alt, gros, ab una cara riallera y un sotabarba tan desenrollat, que hi haguera capigut un altre fesomia. Anava folgadamente vestit ab un gech ó americana que ben segú que 'l sastre li havia feta prenent las midas de memoria; unas calsas amplas que 'ls elástichs li trevallaban molt per fer veure dos ditets de mitjas y uns peus tan generosament complets, que ja podia ben dir que tenia á tot hora un parell de proporcions per descansar.

Y axins com hi ha personas que naixen ab senyal permanent en lo rostre, lo senyor Joan semblava que hagués vingut al mon ab la rialleta á la boca, disposat á trobar gracios lo que dirian los altres, ó á riure ab igual satisfacció per tot lo qu'ell podria dir; y encara que la vivó no brillés en aquella cara tan alegre, s'veya qu'era sóno á estonas, y que duya amagada molta solaparia pagegesca.

—Vaja, vaja, continuá dihent, donsas vostés m'han vingut á veure. Me'n alegro, y encara que no tingui 'l

honor de conéixelas (més que per servir-las), ja ho saben; no més tenen que dir, senyor Joan, ens convé tal cosa, y un hom ja sap lo que li pertoca. Res més.

—Gracias, contestá la mare, sino que, una persona 'ns ha dit que vosté per cosas de la juventut tenia moltes coneixensas, y que era un senyor tan reservat.

—Je, je, je!... prou que 'n tinch de coneixensas; á dintre y á fora; je, je, je!... prou lo dia que 'm mori se'n parlará, gracias á Deu. ¿Qué potser l'hi toca massa l'aire?... Vingui, acostis, séguí aquí, vora la taula. A mi m'agrada tot obert. ¿Deu esser la pubilla la senyora?

—Si senyor, per servirlo.

—Vaja, me'n alegro; 'ls testos se tenen de semblar á las oillas. Y sembla que la te ben reeixida.

—Per ara... gracias á Deu.

—Es una satisfacció per un pare y per una mare.

—Com ha de esser...

—Es ben cert; ells ens fan vells y 'ns empenyan.

—Quants anys tens noya, vintidos?

—Vintun y mitj.

—Be, si, no m'erro may: que mitj ensá que dos enllá... Vaja, mestressa, ja li dich que té una filla com un pom de flors.

—Ay com se'n burla aquest senyor!... sino que, com li deya, 'ns han dit que vosté tenia ciertas proporcions...

—Je, je, je! ja l'han ben informat, senyora, y li dich ab tota la boca que si la noya no troba marit en aquesta casa, que fassi 'l pensament que no hi está destinada pel estat del matrimoni.

Aquí, mare y filla hagueran volgut que 'l sostre s'hagués ensorrat de repent y trobarse al mitj del carrer per amagar la vergonya que 'ls hi feu la magallada del senyor Joan.

Y 'l senyor Joan fentse lo desentés continuá:

—Ya se sap, en aqueix mon no hi podem ser duas vegadas; 'l pare y mare que aprecia al fills ó fillas volan veurels acomodats. Y'ha poch que fer, es un estat que tots hi volan arriar: cada ofleta te de tenir la soba tapadoret; los joves perque son joves, etcetra; (ja m'enten vosté que té experiencia) y 'ls vells per tenir una companyia y passarse tots dosets las penas de aqueix mon. ¿Miri com se'nriu la pubilla! Ah dolentota, deus pensar, com ho enten lo senyor Joanet. Je, je, je, jo també me'n riuria (com que no's parla d'opinions, á tothom agrada). No't farà falta un marit ben curro; dextime fer á mí; val més una dita meva, d'aquí estant, sense mourem per res, que 'ls millors informes. Vaja, diguin, no se'n donguin vergonya, expliquinse; un hom ja hi está acostumat. ¿Per quin estil li cercarem, del bras alt? Pero si m'haguessin de creure, 'ls dots grossos, aqueixos hereus de patrimoni tant richs, son una colla de romanceros; son uns gansos que més de quatre vegadas no tenen qu'hi ha dalt, y per tot troban un sis ó as; ja 'ls hi pot presentar una noya com lo navío soberano, guapassa, d'alló que ni's pinta; ja pot ser la diosa Venus enmollada, que de tot fan escarafalls, y me li troban mes taras y forats qu'en un garbell de passar cacau. Si es rossa perque es rossa; si es morena perque te 'l ull negre; si es alta perque va creixe tan... ¿Y dos que no tenim d'entendrens? 'ls hi dich jo. D'ensá que soch al mon, que mica més ó méns las personas las hi vistas fetas pel mateix terme. ¿Qué's pensan vostés que perque una persona's guanya 'l sustento apariat casaments te poder per presentalsi sirenas d'aigua dolça? ¿Oh! no me'n callo cap... Escolti, ¿voldrian un viudo?... Aquet si que fora de l'hort á la olla: tres mesos de matrimoni y qucut; encara no fa vinticuatre horas que ha estat aquí casa. Jo 'u veig, la gent se'n recorda, lo vaig servir molt bé y ha tornat. Tenia, Deu l'haja perdonada, una senyora (jo li vaig fé coneixe), que's podia posar dins una escaparat: blanca, fina, menudeta, era una presentalla de cera y... cent doblas de quatre de dot... Sinó que, amigo, no 'ns hi enfondém, ja es morta. ¿Y que's portavan voluntat! Vegi, ho he conegut desseguida, encara no ha obert la boca per dir-me que li cerqués un altre proporcio; casibé 'ls ulls li espurnavan. ¿Es una llástima; quant duas personas s'ensopegan!... Creguim que aixó del matrimoni es una cosa que 'm fa reflexionar!... mirint-me la pensamentera que'n dich jo; ¿qué tal? Sembla un maig de moniment, y tenia 'ls cabells mes negres que la mantellina que porta la noya. No han caygut, però quan me'ls veig tan blanchs penso, Janet, tú'n fas masas; tú't hi enfondas molt ab los assuntos que manegas... Y be, ¿qué hi diu la pubilla?

—Ja veurá, senyó Joan; fins ara nosaltres no'ns havem expressat, y per lo que vosté ha dit, coneix que vosté no més fa que ab partits que tinguin alguna cosa. La noya no te dot, ¿m'enten? Val més dirho clar que no portar enganyada una persona. Nosaltres no som senyors; vull dir que no podem fer gran cosa; la noya es dreta é igual, gracias á Deu; ab aixó 'l que la vulgui tindrà que contentarsen y encara que m'estiga mal lo dirho, perque so la seva mare, tindrà un escarrís de feina; qu'una pesseta li sap fer valguer trenta quatre

cuartos, que mes de quatre... ja hu sap vosté, ja'm pot entendre.

—Vol callar, senyora... senyora daxonsas.

—Francisca, per servirlo.

—Senyora Francisca!... tóquila, qu'ha dit unas quantas parauletas que's podrian escriure. Pero aném al cas; ¿vosté com s'estimaria més la proporcio, á la vista ó per medi del retrato?

—Jo... ¿qué't sembla noya?

—Si fos pel retrato...

—Corrent; ja veurá com aviat estarém entesos; fassi 'l favor, dónguimel.

—¿Lo meu retrato?

—No dona; ¿qué's té de casar vosté? 'l de la noya.

—¿Lo retrato de la noya! No señor, ¿la meva filla! Den me'n quart.

—Es que si hi té repugnancia, á casa meva no passan certas cosas.

—Ja hu crech, pero, no me'n determino.

—Fóra donchs, será casament á mitja vista. Si cada dia 'ns hi trobem.

—¿Qué fa ara, que me la retrata?

—No dona, no's despacienti; apunto la sevas entresenyas en aquesta llibreta.

—Esbórrilas, esbórrilas desseguida; no vull que siga dit que á la meva filla l'han tractada con un quinto. Perdoni senyor Joan, pero 'm semblaria que l'han portada al cuartelillo.

—Bé, bueno, —digué lo senyó Joan posantse la ploma darrera l'aurella, mentres per lo baix murmuraba: «ja't arreglaré, en dihent que diu sa mare qu'es bona noya, pero que á mi'm sembla que te la cara com un duro fals, ja's casará la setmana dels tres dijous.» —Al demés, senyora Francisca, no'u cregui; miri, aquí tinch partits de la banda d'Esparraguera, de Mataró, d'Arenys, fins de la provincia de Girona; y del costat d'enzá, tinch tot aqueix forat del Vallés, Cardedeu, la Atmetlla, Granollers fins á Llerona, y que totas son unas pubillas com feixets de rosas; que no son cosas de riure. Tingui, guaytin, —anyadí extenent una col·lecció de fotografias;—axó es melmelada; ¿qué 'ls hi sembla? Si aquí hi ha un floret de minyons que's podrian presentar al Rey de las Espanyas si estigués per mereixe! ¿Je, je, je! mes de quatre ho sapiguessin que jo tinch aquet be de Deu á casa, no me la enronrarian poch ni gayre. ¿Je, je, jo hu crech! si axó es un vol parat de serafins. ¿Tira! senyó Joan, la que vulgui, vosté mateix me dirian los minyons. Pero jo á més de quatre fadrinas que venen á casa per acomodarse, també las faig passar ab rahons; perque, desenganyis; nosaltres ho fem tot, y no resantne may á ningú ja están compostas; no's casan. Mes, ja li dich, en no sent una minyona com cal, que ningú hi tingue res que dir,—ey, tocant al bon nom de honradesa,—perque de las caras no m'hi fico, ¿m'entén, senyora Francisqueta? ¿Y bé, que'n dihuen?

—N'hi ha que van molt compostas, però per aixó fan goig,—digué la mare remenant las fotografias;—y alguna també 'm sembla que te 'ls seus anyets.

—Y ben seus que son si 'ls te. ¿Mare de Deu, Mare Deu; sempre serán donas! una punxadeta ó un pessigué, ¿vaja no se'n poden estar! S'hi moririan. ¿Qué vol dir que la seva filla faria mal paper entremitj de aquestas senyoretas?

—No, senyor, jo no dich tant, pero 'm sembla que aquí n'hi ha moltes que tenen la boniquesa desada á la caleixera; ja veurá, treguils tot aqueix farciment de tirabuixons y de cintetas y presentilas mes naturals. Veyam si 'ls senyors se'n enamorarán. No n'hi hauria poca de diferencia... Desenganyis la Catedral no necessita adornos.

—¿Ba, ba, ba! senyora Francisca, vosté no pensa al estil d'avuy al dia; es d'aquell temps de l'antigó. No's casaria ara si no s'empolainés forsa.

—¿Qué diu? al meu temps no'm faltavan may mitja dotzena de pretendents per triar. ¿Si quan era jove... ¡ay Senyor! axins, axins 'ls feya anar, del modo que 'm donava la gana. No'n havia dadas pocas de carbassas.

—¿Je, je, je! ¿en aquell temps? ja'm sembla que si fos ara, ¿je, je, je! hauria de fer com més de quatre que dihent: ¿a que no pueas comer, beba beba pacarito, y als fadrins se 'ls miran com passan. Vaja dona, tregui el retrato que ja coneix que l'han dut, no fassi 'l sério, perque no n'está d'enfadada. Aquí no's fan cofis y mojis; lo primer impetu posa 'ls ulls sobre una noya, ja's esbanca cap més. Retiro 'l joch.

—¿M'entén? tingui, aquí 'l té pero confio que no l'ense...

—Ca... allí, aquí no'n venen de xitxaretlos ni d'aliats... ¿ba merced ni de la jobentrapense, ó com se'n diu... may l'hi entesa aquesta enderga. Aquí ve gent f... senyors de edat, no'n vull de baligas balagas, por... encara que 'm vegen tot alegre que sempre sembla que'n porti una al pap y un altre al sach, també so molt farrenyo, y quan ve 'l cas, encara que coneix que 'm perjudica la salut, ¿jera! cry-dado con ella! que si m'acaloro també se fer lo sério...

© *Biblioteca Nacional de España*

LA ILUSTRACIÓ
CATALANA

1880
VOLUMS I-II
1881

Riquer

26

A la Biblioteca Provincial Universitat
de Barcelona

L'editor
Carlos Campous.

